

Toespraak burgemeester Björn Lugthart

Dodenherdenking 4 mei 2026

Dames en heren, jongens en meisjes,

Fijn om u hier allen te zien, verschillende generaties naast elkaar. Helaas voor het eerst zonder veteraan meneer De Bruin, die vorig jaar is overleden. Hij is 102 geworden, en was onze vaste gast op deze herdenking.

We zijn hier op een dag die iets donkers en zwaars heeft. Tegelijkertijd gaat dodenherdenking ook over het licht: over hoop, naastenliefde en het goede doen. Ik wil graag dat we wat er in het verleden is gebeurd bewust en vol respect herdenken, maar ook aandacht hebben voor wat dit herdenken nú voor ons betekent. Vandaag, morgen en al die dagen erna.

Dodenherdenking voelt belangrijk, maar misschien soms ook wat abstract en lang geleden. Ver weg. Ik kan me voorstellen dat hier jongeren zitten, die echt hun best doen zich in te leven, maar de tweede wereldoorlog vooral uit de geschiedenislessen kennen. En ook ouderen hebben na veel keren herdenken misschien moeite zich telkens weer in te leven.

Tótdat je de verhalen uit die tijd hoort, van mensen zoals u en ik. Verhalen over angst, verraad en pech. Maar ook over moed, naastenliefde en hoop.

Een paar verhalen uit onze gemeente:

Alle Nederlandse mannen tussen de 17 en 40 jaar moesten in de oorlog verplicht in Duitsland aan de slag. Bijna niemand meldde zich. De Duitsers wilden op het gemeentehuis in het bevolkingsregister zoeken. Maar een paar verzetsmensen hadden alle informatie van mannen tussen de 17 en 40 jaar uit de kaartenbakken geroofd en vernietigd. Zo voorkwamen ze uitzending naar Duitsland.

Anderen vingten met gevaar voor eigen leven Joodse vluchtelingen op, op hun boerderij of in hun huis. Hele gezinnen zijn zo behoed voor concentratiekampen en de dood.

Maar er waren ook kleinere goede daden. Er was in Pijnacker een bakker die wel brood wilde bakken voor mensen die nog meel hadden, maar daarbij altijd zei: 'de helft van wat jullie aan meel geven, is voor een gezin waar te weinig eten is. Daar bak ik een brood voor.' Een molenaar in Nootdorp deed hetzelfde, en noemde het 'een schep voor de molenaar'. Die schep gemalen meel ging naar mensen die wat extra's nodig hadden.

Denk maar niet dat iedereen daar blij mee was. Als je écht honger hebt, is het een stuk lastiger om te delen dan als je maag gevuld is. Maar de bakker en molenaar lieten zien wat naastenliefde écht is. Ze gaven het goede voorbeeld. Ze zetten zo anderen aan het denken. Die mensen hadden én hebben we keihard nodig!

En dat brengt me naar het hier en nu, vandaag. Want hoe betrokken zijn wij, bij het leven van een ander? Wat doen wij, voor mensen die het slechter hebben? Komen wij voor anderen op, verzetten we ons tegen onrecht? En doen we dat ook als het er écht om spant? Dit gaat niet alleen over oorlog, armoede en honger. Dat zijn de grote dingen. Het begint vaak met iets kleins.

Praat je wel of niet slecht over je klasgenoot? Doe je mee met pesten, of zeg je er iets van? Sluit jij iemand buiten, omdat hij of zij 'anders' is? Begrijp me goed: ik ben geen dominee en ook absoluut niet van plan dat te worden. We zijn allemaal mens en maken allemaal fouten. Het gaat erom je bewust te zijn van de keuzes die je elke dag hebt. En dan proberen het goede te doen. Net zoals die molenaar, de bakker, dat onderduikgezin, die verzetshelden, ál die mensen die naar elkaar om keken. Allemaal daden, klein en groot, die medemenselijkheid laten zien.

Al die mensen hadden de hoop op een leven in vrijheid. De vrijheid die we nu soms zo vanzelfsprekend achten. Maar helaas: die vrijheid is niet vanzelfsprekend. De oorlogen in Iran, Oekraïne, Gaza en elders in de wereld. De geopolitieke situatie, Amerika die Europa steeds meer in de kou laat staan. Maar ook de polarisatie in ons eigen land. Aanslagen bij een synagoge in Rotterdam, bij een Joodse school in Amsterdam. De steeds hardere toon tegen 'de ander'. Of die ander nou Joods, moslim, asielzoeker, gay, trans of wat dan ook is. Die ander, die ook iemand van vlees en bloed is. De geschiedenis heeft bewezen wat voor rampzalige gevolgen dat wij-zij denken kan hebben. Het begint vaak klein, en grijpt dan heel geniepig om zich heen. Dáár herinnert de Tweede Wereldoorlog ons aan.

Wat de verhalen van de bakker en molenaar ons ook duidelijk maken: we hebben als individu soms meer positieve impact in het leven van een ander dan we denken. Samen staan we nog veel sterker! Kijk dus naar elkaar om. Toon lef en spreek je uit. Praat niet alleen, maar luister ook.

We herdenken vandaag met meerdere generaties de slachtoffers van de tweede wereldoorlog. Met jong en oud, scholieren, kerkgangers, veteranen. We zijn niet allemaal hetzelfde, maar we zijn wel gelijkwaardig. Ik hoop dat we dit gevoel na de herdenking mee kunnen nemen, omdat dit zo veel verder gaat dan 2 minuten stilte.

Dank u wel.